

FÜGGETLEN LAPOK

1867. 25-ik szám.

Kedd, nov. 26.

Előfizetési ár: egész évre 12 frt, félévre 6 frt, negyedévre 3 frt.
Belvárosi díj: 6-hasosó petit-sor 5 kr., belyegdíj minden beiktatásért
30 kr. — A „nyilt-tér”-ben 4-hasosó petit-sor 20 kr.

Megjelennek minden kedden, csütörtökön és szombaton.

Az előfizetési pénzek s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó-
hivatalhoz (Első magyar egyesületi könyvnyomda, 3 korona-utca, 15. sz. a.)
intézendők. — Bérmentelen levelek el nem fogadtatnak.

Pest, november 25.

Hogy jelen sorainkon a t. olvasó elidá-
zodjék, némi előzményeket kell elmondan-
unk.

Ezen lapok szerkesztője szerencsés, egy
folyóiratnál mint másodrendű tényező
szerezte.

A folyóirat czime: „Egyházi La-
pok.”

Legutolsó füzetében e folyóirat egy cik-
ket hozott, ily felirással: „Magyar kath.
vegyes zsinatok.” Tartalma és iránya
e dolgozatnak sokkal jobban lőn minden
oldalon megbeszélve, hogyses azt itt fejte-
getnünk kellene.

Aláírva e név állott: Ágotai.
Ágotai? ki ez? miféle halandó? hon-
nét származik? káplán-e vagy talán —?

Ítélték e cikk fölött nagy urak termei-
ben, s természetesen volt, hogy egyes hangok
az ajtókon át, elhangzottak az előszobába
is. Hallották a szobaimások, udvari szolgál-
kat. S mert a szerencsés véletlen Török
János urat sokszor viszi ez utóbbi
körökbe, neszt vette a dolgnak, haza som-
polygott, s kellemes emótiók között
elolvasta az „őrült” cikket.

Nemsokára megjelent a Pesti Hírnök-ben
B. aláírással egy budai levél. Ágotai ne-
hány kitétele el lőn ítéve.

No és ezzel punctum, vége a dolognak,
fogja gondolni a t. olvasó? Nem oda Buda!
Mióta Török János ur, a rákok
nagy fájalmára, a Pesti Hírnök szer-
kesztéséről lemondván, penzióba he-
lyezkedett, mód nélkül unatkozik.
Gyomra nem emész, álmai nyugtalanok.

De az öregség bajai is mindinkább el-
nyomorítja a szegényt. Elméje gyöngül, íté-
lete fogyatkozik. Habár ő mind ezt nem
akarja érezni; épen úgy, mint ez az öregeknél
szokás.

Olykor-olykor, úgy ebéd után, neki ra-
gaszkodik, — s egy vagy több hasábra terjedő
románcot, drámát, legtöbbször komédiát ír
— a Hírnökbe.

Előfordul azonban, hogy tárgyhiany áll
be. Nines miről írni az öreg urnak. Mert a
katholikus világ sorsa odakint virágzó;
ítthon pedig, mióta a „Pesti Hírnök”
sovány élete nagy urak által biztosítva van,
semmi baj, semmi tenni való!

A nép, az urak, a tudósok, a törvény-
hozók mind megtértek — böjtölnek és imád-
koznak. Megtéríté őket a — Pesti Hírnök!

Vallásjogainkat, autonóm szabadságün-
kat, mind-mind megkapjuk, egy jotta sem
fog azokból elveszni Megmentit azokat a —
Pesti Hírnök!

Cultúránk virágzásnak ered; a nagy
eszmék szép csöndesen vonulnak ki a ka-
tholikus világból; a haladás banquerotte-ot
csinál; a szabadság szűnyeges termekbe
megy vig estélyekre. Az új kor, a modern
világ, e véres forradalom, letünik a történe-
-

a paedagogiai
nak eldöntésével
e az összehason
z iskolákba be-
e azt határozták,
eredményekkel
kezdettől fogva
ha a görög a la-
nagyobb előme-
altatták a német
zág legnehezebb
lvitudományi
természetü kér-
ezen elméleti és
t elfelejtve a mu-
komoly bölcsék
gygytíttek. „Knei-
veik régi jó szo-
dowa előtt ezen
kodására és mu-
gyvetéssel nézett.
tanárok közül a
müködtek közre,
ak volna. Mások
enesi beszédeket
kérdéseiről. A
at s elismerheti,
árnyalta.

ositást hozott a
iról. Szerinte a
k, a vallás és
kézbesítették. A
ett lap követke-
k n a k jog-
az egyházi
az a status quo
kérdésre vo-
hogy ha a tör-
íránt, hogy az
vallásoktatás
óság nem fog a
ruok ellen cse-

Árva	Tartva
89.-	89.50
114.50	114.75
103.-	103.50
94.50	95.-
91.75	92.75
99.-	99.50
82.25	82.75
81.-	81.50
97.50	98.50
102.10	102.30
122.25	122.50
48.55	48.60
5.79	5.81
9.75	9.78
180.-	181.-
120.-	120.50

TÁRCZA.

Történelmi tanulmányok. DEÁK vagy KOSSUTH.

(Vége.)

Miután megjelentek a két korszakot, melynek
egyikét Kossuth, másikat Deák tölti be, s
annak teteményeit egybe hasonlítottuk, szűksé-
g, hogy e párhuzamot berekesztve, a történelem szá-
mára hasznosítsunk a kiaknázuk belőle a valóság
felderítésében a tanulságot.

Az minden elfogultlan vizsgáló előtől világos
leand, hogy in these 1848 már a közös ügyeket elis-
merte nyilván, az is, hogy ezeknek keretén 1867
sem ment túl, sőt a közös ügyeknek kezelésére már
1848 egy általános, igen határozatlan formát nyúj-
tott is.

De 1848 — mint nem is lehetett máskép —
mind a közöttük megjelölésében, mind a keze-
lési forma megválasztásában oly általánosságban
maradt, annyit házagokat hagyott, hogy abból
minden válhatott:

Ugy a birodalom újjászülése és akkor alig
sejthető megszilárdulása, mint felbomlása.
Mindenn attól függött, minő szellem vergődik
tulajára Bécsben és Pesten?

Bécsben a reakció, Pesten a forradalom szel-
lem okvetlenül szakadásra vezetik a dolgokat,

lem színpadáról — s a természeti és
állapot visszatér ismét, hol szellemre
nincs szükség, munkaeöt a tömeg ad. S e
csodás metamorphosis teremője ismét csak
— a Pesti Hírnök!

Ennyi vívmány után mi sem jogosultabb-
mint hogy Török János ur bajuszát he-
gyesre csipje, sarkantýus bokáját összeüsse
és felcsapjon — theologusnak!

Itt elsöben is, mint grand inquisi-
tor próbál szerencsét. Neki megy a „ve-
gyes zsinatok”-nak, itéletet tart fölötte, val-
latja iróját, s csodák-csodája — kísüti,
hogy Ágotai — de ne, ne rontsuk a drámai
hatást!

Nehány hét óta „egy pesti clubb” gras-
sál a magyar kath. egyházban.

E „clubb” rosze tör. Tényekkel akarja
a hitetlen világnak megmutatni, hogy a ka-
tholicismus, nem sötét reakció a
haladás és szabadság ellen. Nyil-
tan, öszintén szól lapjában; igazságokat
mond minden irányban — szolgai lelkek
hazudtak elég bököt, hizelgést.

A „clubb” alkalmatlan a Pesti Hírnök-
nek. Ez árnyék világból szeretné azt kiszorí-
tani. E közlra minden eszköz jó, csak biz-
tosítsa a — sikert.

Látogatásokat ad egy-egy kis támadá-
sokban a Füg. Lapok-nak, s majd Ham-
let majd Tartuff alakjában, szörnyüés-
ges dolgokat szaval csekély közönségének.
De gyanúsító phrasisaival a páholyok
felé kacsinat, főhatást a püspöksüveges
uraknál keresvén leginkább.

Igy történt, hogy Török János ur
nem elégedvén meg azzal, hogy B helye-
igazítá Ágotai egy kitétele — a régi dol-
got újra feleleveníti, egy barbár támadást
intéz személyünk ellen.

Ránk fogja, hogy Ágotai mi va-
gyunk, s úgy találja a jámbor öreg, hogy a
„kath. vegyes zsinatokban” foglalt
eszmék, a „Független Lapok”-ban megje-
lent miskolczi és pozsonyi levelekkel „ro-
konok.” Beati simplices.

Csak ez és ennyi komoly van az egész
majd öt hasábos áruló reclame ban.

A többi, concordatum, clerus érdemei,
ösi alkotmány, apostoli király stb. a P. Hir-
nökben örökké ismétlődő versszakok ad
ariam: Ich bin der Fürst aus Arkadien.

Lányi, Pauer!! ha ti nem irtatok volna,
miből állana a Pesti Hírnök kath. publicis-
tikája! ?!

De ne tréfálkodjunk; komoly, nagy kri-
zis áll fölöttünk. Egy szoba, fekete posztóba
vonva, két gyertya az asztalon, rémület,
irtózat terjeng gyöngye világán.

Egy nagy könyv, úgy látszik, Bellarmin
fölvéve, belöle egy ósz fej olvasgat. Orrsim-
pesz, kifest bajusz, bugyogó és töltött
kucsma, azonnal felismerteti velünk a ke-
gyetlen birót. Ó az. Kezében a Hírnök, rajta
az ítélet. Szét néz. Szemei, mint barlang
torkában a jános-bogár zavaros fényt lövell-
nek, arca izgatott, ajkai remegnek. Szöll,

mert egymás kezére dolgozván az általános igazalom
közepette lehetlenné válik a béke elemeinek csil-
lapító hatása Bécsben egy mint Pesten.
1848-ban, fájdalom, mind ez megtörtént.
Épen ez a történéss feladata. Kimutatni min-
denik factornak az állást, melyet elfoglalt, ugy a
bécsi reakciónak, mint a magyar forradalmiaknak,
s közöttük az alkotó elemek harczát és az eszkö-
zöket, melyek befolyásukat megtörék, hatalyukat
megsemmisíték.

Csak így fog elvitathatlan világosságban előt-
tünk állni az 1848-ki szabadság-harcz története,
annak benső rugóival s mozgató erőinek ösze-
gével.

Mielőtt azonban történelmi firkészetünk ezen
terére visszalépünk, a közbejött oly epizod megvil-
gítását kelle felfognunk, mely épen alkalmas lőn
arra, hogy történelmi állításaink egész logikai
éptményét corinthi oszlop gyanánt megerősitse.

Ez volt Kossuth újabb föllépése Deák
békeműve ellen, s az eles harez, mi ebből fejlődött
s napjainkban folyik.

Sikerült talán figyelmes olvasóimat meggyőzni
ezen föllépés szoros történelmi következetességéről,
s arról is, hogy ez Kossuthra az előre nézve
kényszerűség s történelmi szűkségesség volt.

E vitában, melyre e kornak a történelem ér-
dekében szűksége volt, két nagy politikai párt szól
egymással a régi még nem csillapodott szenvedé-
lyek nyelvén, de e beszéd jellemző s történelmi
fontosságúal bíró.

A forradalom régi erályével fenyegetőzik az
egyik fél azok ellen, kik 1848-ban elnyomva, aka-
ratlan, duzzogó kísérői voltak a dolgok nem helye-
-

névét említi a bünösnek, — a háttérben pa-
pok, urak állanak és nép. A név! — ah, ő
az, ő az, ki hitte volna... de mindjárt gond-
oltuk... „Ha lehetne is menteni az „Egy-
házi Lapokat” hangzik a végzet, Ágotai
czikke miatt, e menség alól a másik
szerkesztő, az aki a „Független
Lapokat” is szerkeszti (nagy meg-
indulás) s ott ugyan e tárgyban feltűnő
nyugtalanúságot fejt ki (azt ám!) nehezebben
vonhatja ki magát a felelősség alól... Ez
eset újabb erős argumentum arra (igen igen!)
hogy kezére egyházipolitikai lapok szer-
kesztését csak is nagy ovatossággal (egy
két tompa hang: ugy ugy) s csak magasabb
belátás gyámása alatt bizhatni” (ugyan-
azon hangok: Török János urra kell
bízni, a legbölcsőbb, a legnagyobb publicis-
tára, ő majd elvezeti a „Független Lapokat”
— Ábrahám atyánk kebelére.) A hatás izo-
nyú, Ágotai fölött, ki most már csakugyan
nem más mint Zoványi, pálczat törtek...
jaj neki!

Ekkor előlép Zoványi és így szól:
Ezennel ünnepélyesen kijelentem, hogy
Ágotai nem én vagyok, s az „Egy-
házi Lapokban” megjelent: magyar kath.
vegyes zsinatok czimü cikket nem én
írtam, azzal semmiféle, közvetett
vagy közvetlen vonatkozásban nem ál-
lok, sőt mint az „Egyházi Lapok”
másodrendü szerkesztőtársát azt sem tu-
dom, ki az az Ágotai!

A közönség kaczag, a bíró lesüti sze-
meit, egyet morog, s vége a komédiának.

Tiszamente, nov. 18.

Ha jól emlékszem, ez ötödik levél, melyet
önökhez írok. Hogy nem bocsáták mind a közön-
ség elé, igen szeretem.

Ma is csak önöknek mondom el aggodalmai-
mat, bizalmasabban akarok szólni, hogyses a
közönség hallására számítsak.

Midőn önök hirtelen megindíták oct. 1-sőjén
lapjaikat, azon hiszemben voltam, hogy a heten-
kint hármas megjelenése önöket az bírhatta, mert
nem voltak rögtön elegendő szellemi erővel fel-
szerelve egy napilap munkafogvasztásait meg-
bírn.

Most ugy látom, hogy ennek hiánya nem le-
hetett ok, mert önök egy számára több munkaöt
tudnak pazarolni, mint más lapok két vagy három
számra. Önök lapjában minden átdolgozott, öt-hat
vezérezik, a legtarkább vegyített kérdések, az
eszmék halmaza van elsözörva legnagyobb pazar-
lással.

A kellő szellemi armatura hiánya tehát nem
lehető ok a napilap mellözésére.

Tán pecunialis indokok? Önöket jobb számi-
tókna hiszem, hogyses ily családok nézetét táplá-
lhattak volna.

Ma már csak napilap léphet concurrentiába,
hetenkint kétszer vagy háromszor megjelenő lapot
csak az tarthat, kinek más lapja is van, s ezt
különös érdeklennél fogva mint additamentumot

selt menetének, min változtatni nem állott hatal-
mukban.

Ezek viszont a mai hatály öntudatában s az
emlékezés keserttségében mondják ki történelmi
meggyözödésöket, kit tesznek az 1848-ki esemé-
nyekért a jövendő ítélőszéke előtt felelőssé.

Ennek jellemzésére legyen elég a két fél vi-
tából csak két passus idézni, mely elég világot
vet a mondotakra:

„Ha azon idők (1848) emlékenél valakinek
feledésre, bocsánatra van szűksége, öltsek fel önök
(a P. Napló pártja) a vezeklés szörzsájkját s hint-
senek hamut fejükre.”

„Önök szépen letöltek a személyes biztonság
fája alá s onnan néztek, mikint küzd, szenved, vér-
kem netztek, s biztonságukból szorták a kétség,
az önbizalmatlanság konkolyát, szitogatták a meg-
hasonlás s ezzel elölkészítették a bukást.”

„Midőn önök a veszély percében szépen ár-
nyékban csücsültek, nem maguknak, hanem némely
másoknak köszönhetik, hogy a nép méltó boszar-
kodása nem zúgott végig önök felett, mint a rom-
bóló fergeteg.”

Igy szól ma Kossuth akkori ellenfeleinek
Kemény Zsigmondhoz irt levelében.

Ellenben „Számom kérte-e nemzetünk azt,
hány emberélet s a nemzeti vagyonunk hány mil-
liója esett áldozatul a visszatöröl 49 rovására?”

„Oly hatalom pedig, minőt a nemzet 1848-
1849-ben Kossuth kezére bizott, soha sem jár
felelősség nélkül, legkevésbé akkor, mikor kőny-
yelmen éneke vele!”

„Kossuth irányában elnézni valója van a
nemzetnek mint egészesnek, de még egy esek nek

tartja. Erre pedig az országban kevés embernek
van kedve és pénze is.

Miért tették azt? megmagyarázni nem tudom.
Ámde megvan. Elöttem ma már csak az fon-
tos kérdés: így marad-e jövöre is, vagy helyt ad-
nak önök jözan számításnak?

Tudják önök jól, hogy napjainkban azoknál,
kik lapot tartanak s olvasnak, ez napi szűkség.
Falun kivált a nap, melyen az ünnepe miatt a lap
kimarad, üres s ki megszokta bizonyos időben —
reggelinél vagy a délutáni kávénál — lapját ol-
vasni, annak egy napi elmaradás is igen érezhető.

Más a betilap, ennek megvan saját értelme,
de a közt s a napilap közt minden, mi közte van,
— ki nem elégíthet, és szerencsétlen vállalkozás.

Ne számítsanak önök egyelőre sok előfizetőre,
de arra törnök kell, hogy sok olvasóik legyenek.
Ezért okvetlenül napilappá kell válniok a követ-
kező év kezdetétől.

Önök lapja most már nem a terjedtség, de
azon közönség által fontos, melyet bírnak. Ha a
falusi klerus, mely általán szabadelvü s olvasni
szeret, önök lapjából meríti tájékozásait, ez igen
fontos szolgálát, mit önök a hazának tesznek.

A falusi pap lapját olvassa a jegyző, a tanító, a gaz-
datiszt, a kis birtokos, szóval mindazok, kik a nép-
pel közvetlen érintkeznek.

De hány szegény plébánosnak van módja két,
három lapot járattni? pedig önöké mellett nem nél-
külözhet még más lapot is.

Önök oly sok tapintattal és ritka jó számítás-
sal rendezték be lapjaikat, mely méltán meglepett
mindenkit. Ma már tehetünk összehasonlításo-
kat is. Önök kis lapjában lellünk egyházi ügyeket,
a tanügyet igen erősen tárgyalva, lellünk politikai,
közgazdasági, pénzügyi tárgyakat változatos tar-
kaságban, s bővebben mint bárhol. Önök a kormá-
ny működését állandóul figyelemmel kísérik.

Önök lapja a magyar és bécsi törvényhozás, a két
birodalmi fél sajtó mozgalmait adja. Önök az Aka-
demia hiányait, az irodalom pangását rövid pár
heti idő alatt kellőleg felderítik. Önök tárczái el-
len nem lehet kifogás. Történelmi töredékeik a
közelebb lefolyt idő eseményeit egészen sajtószéri,
igen érdekes világitásban s meglepőleg magasra
emelkedett szempontból tárlják fel előttünk.

Ezek nem maradhatnak mély behatás nélkül.
És e hatás, ugyhiszem, a fővárosban elmosódik, ha
még oly nagy volna is a percében, de a falun, hol ál-
landó tárgyat képezi a beszélgetésnek, maradandó
s mély.

Én e hatásról jobban ítélehetek, mint önök a
fővárosban. Ezért fogadják önök baráti taná-
csomat:

Jövő év kezdetétől tegyék lapjaikat napi
lappá okvetlenül.

Hirdessék ki ezt ideje korán, hogy a közönség
előre figyelmeztetve legyen.

Tartsák meg minden áron a lap eddigi benső
oecomiáját, egy rovatumkat se áldozzák fel. Az
események elsorolásának, ha tágabb tért nyitnak
is, kísérjék, mint eddig, saját reflexioikkal. Tudom
én, mennyire szaporítja ez a munkát, de jól esik
az olvasónak mindennütt kalauzoltatni magát
ismert utmutatói által.

Végül engedjenek egy észrevételt a lap fő-
irányára nézve:

is azon nem egyenes eszközök miatt, me-
lyek által öket az elvhi alkotmányvédés egyenes
utjáról leterelte az elvtelen politika hinárijába.”

Igy szól a másik fél vissza Kossuthnak s
éls leczkét tart, hogy ki az 1848/9 ki szerencsét-
lenségek okozója, most ismét igazatasaival nem
akarja engedni, hogy a nemzet valahára nyugpon-
tot találjon.

Az 1848 ki törvények elmagyarázhatlan szavai-
ból kimutattam azt, hogy ezen törvények bona fide
a sanctio pragmatica alapjára álltak s a birodalmi
kapcsolat válthatlanságát mondoták ki.

Azt is sikerült — remélem — kimutatnom,
hogy ezen alapot megtartva, Deák e válthatlan
kapcsolat exigentiáin inkább belől maradt béke-
művében, mint eltekintve résztükröl a mai benyo-
mások befolyásától, másik részről a kiegyezkedés
elutasíthatlan szűkségéről, bármikor tehette volna a
nemzet. Ebben csak azt akartam napfényre deríteni,
hogy minden véd, mely a mostanokornak tétetik:
niszerint az 1848-ki vívmányokat feladta volna,
méltatlan s igaztalan.

Azonban a kérdés történelmi fontossága —
mint ezt előre megjeltem — nem abban rejlik,
alteráltuk-e ma az 1848-ki törvényeket valami-
ben? ennek constatirozása teljesen meddő erem-
mény történelmi fejlődésünk számára.

A kérdés történelmi jelentősége, és culturhis-
toriai fontossága másutt rejlik, röviden ímetlem.

Az európai általános képződések processusa-
ban Ausztria érintetlenül nem maradhott.

A nyugati alakulások eléállíták a franciaia,
később az olasz, közelebb a német nagy állam-
egyestléseket.

Önök kihirdették függetlenségüket a politikában, s a mily helyes volt ez, egyzsermind azt is jelezték, hogy önök specialis tét a politikában foglalni nem akarnak, következésképpen egyik politikai lappal sem akarnak versenyezni.

Politikai lapnak alkotmányos viszonyok közt pol. pártokra kell támaszkodnia.

Önök egy nagy érdekű specialis kérdés képviselését tűzték célul, ezt kívánom, hogy soha szem előtt ne téveszték. Ohajtanám, hogy lapjuk minden száma létezésük okának bélyegét viselnie magán.

Ezen criterium egy idő óta igen halványul. Ennek okát tudatták önök, de ez nem tarthat soká, mert önök sajátkepi működésének alapját veszi el.

Az indulási egység fejében ezt elnéztük, de megvalívva az igazat, nem bizunk ezen áldozat sikerében. És ha önök csalótkoztak volna, ki adja vissza a mulasztott időt?

Pedig mi itt látjuk, hogy fugit irreparabile tempus — s úgytk rendezésének órái számlálva vannak.

A conventionalis tartózkodás fenyegetővé kezd válni. A kormány és az országgyűlés ügynökeit mélyen érintő kérdések megoldásához közeledek naponként inkább. Önök csak nézik és hallgatnak, mert az első szó tisztességét másnak tulajdonítják, de mi — hiában — már szeretnénk látni is valamit.

Ne vegye senki rossz néven, ha néha a békétlenség megszűl. Annak képelete, hogy hatalmasok vagyunk az államban, már is oda juttatott, hogy egyedül látjuk magunkat elhagyottknak. Bezzeg az emancipációt minden színezet sürgeti, a görög vallásnak hangosan formulázzák követelményeit, csak a mi ügyünkről hallgat az írás.

Önök vállalkoztak a szólásra. Mi üdvözöltük megjelenésüket — meddig hallgatnak még? *)

a — b

A csatornázás Magyarországon.

I.

Nem sértünk meg senkit a mostankor hazafitai közt, ha állítjuk, hogy lángoló hazaszeretete mellett senki nem tette értünkre hazájának viszonyait minden részleteiben annyira tanulmányozása tárgyává s nem ismerte annyira, mint kit kora a legnagyobb magyarnak oly méltán nevezett.

Széchenyi gr. 1845-ben ostromoltatta az akkori kormánytól, hogy activ szolgálata lépjen, s miután magát a szükséges támogatás s az anyagi kifejtés körül szabad kéz iránt biztosította, belépett.

Ekkor tételt le kezébe a kormány részéről az ország anyagi kifejtésének vezetése.

Es azon magas szellem, ki az európai cultura állaspontjáról nézve hazáját, mely fájdalom szavával riasztotta fel a nemzetet, kiáltva hozzá: mindenben hátra vagyunk! s hova csak tekintett, mindenütt hiányt, elmaradást és veszteglést látott, akkor, midőn az ország kifejtésének kulcsa kezébe adatott, hogy szinte teljhatalommal követve magas lelkének sugallatát, válaszolja meg az utat, s jelelje ki a fejlődés menetét.

Vajjon mit tett?

Ő, a dunai ember, kinek a Tiszamentén egy talpalatnyi birtoka, kit minden érdekei más vidékek felé vontak volna — felkereste azonnal a Tisza népét.

*) Csak kis türelmet kérünk, mindenkiben ki fogjuk elégiteni. Szerk.

Ausztria mindenikhez megadá áldozat-illetéket, részint birtokban, részint hatalm átengedésében.

Ausztria vesztegei azt jelzik-e: hogy hivatása megszűnven, bomlásnak indul? Vagy megvan-e hivatása, csak feltételei változtak?

E kérdés érinti Magyarországot, mint államot s érinti fajunkat, lételének lényegében.

S itt válik el Deák, mint a hit s Kossuth, mint a negatív elve egymástól.

Deák a békeművelésben a rég fennálló hivatás új feltételeinek alapját teszi le egy szövetségi forma alakításában, mely a keleten lehetővé tegye a nyugatszerű állam képződés létrejövését s utat nyisson a cultura terjedésének, mely szövetségi forma kell hogy bírjon elég ruganyossággal felvenni magába egészen divergens irányú fajokat és ez által megmenteni a keleti képződések nemzetes typusát.

Kossuth ellenben Ausztriát már csak geografiail fogalomnak veszi, mint nem létezőt tekint, s egészen új, a multat számba nem vevő alakítást tervez. Mindkettő multjához híven jár el.

Deák elé állítja az Ausztriai birodalom újja alakításának új feltételeit — a közösügyi transactióban.

Kossuth a dunai conföderatiót. Mind azokból, miktet hivatásunkra nézve előbb elmondottam, s történelmi fejleményekből leszámaztatni törekedtem, úgy tűnik ki, hogy Ausztriának hivatásbeli jelentősége Európában nem csökkent, csak hatalmának positiój változott és változott a magyarság előnyére.

Deák a törvény, a tradíciók, historiai jog

„Ez fajtánk bölcsője“, így szölt, „a nép közt érzem magamat fokozottan magyarnak, büszke vagyok fajomra, itt az én pályám!“

Es nemcsak mindent félretéve, a Tiszavölgy rendezését tette legeslegesebb működési terévé, de kik közelében valánk, jól tudjuk, mert mindennap mondá nekünk, ez azon tengely, mely körül hazánk és fajnunk jövődö felvirágzásának ki kell fejlődnie.

A ki, mint mi, ismerte őt, tudja, hogy nagy szavakat soha sem mondott, fájdalommal valljuk be ma is, hogy, hol az időben tulzó dolgokat látszott mondani, ott is végkép kisült, hogy épen nem volt nagy a szó, mit kimondott vala.

Ő tehát a Tiszavölgy rendezését így nevezte maga, a magyar faj kifejlésének tengelyévé jelelte ki.

Ezen nagy eszme által lelkesítve, indította meg a Tiszafolyó szabályozását, mint e rendezés első bütijét, kimondva, hogy ez csak kezdet, kimutatva annak veszélyeit, ha megtalálnánk ez uton állni s nem haladunk a megkezdett munka utain tovább.

Ez időben néhányan állunk oldala mellett, kikre s buzgóságukra bizalomteljesen tekintett, mint ifiab nemzedék embereire, köztök — mert sokan kidőltek már — voltak: a mai miniszterelnök, kire gr. Széchenyi más irányban is sok reményekkel tekintett, a belügy miniszter, a mostani pénzügy miniszter, Lévy Sándor püspök, Lónyay Gábor sat. Sőt 1846. april 11-kén egy esküszervi fogadást iratott alá egy megrázó catastrofa indokából többekkel, köztök az említett miniszterekkel, miszerint soha az ügyet cserbenhagyni nem fogják, s „erejük szakadtáig hűn és becsületesen, ernyedetlen buzgalommal“ — ezek szavai az iratnak — fogják ezen hazai ügyet ápolni s sikerre vezetni.

Azóta — midőn ezek történtek — a válságos idők két sötét évtizede vonult el felettünk, minden megtörtént, a mit jóslatkép elmondott, s mi láttuk az új creatio csodáit és kiszenvédttik a megállás és veszteglés borzasztó csapásait.

Egy kis ország emelkedett ki a Tisza posványaiából és mesés termékek gazdagságában fizette a ráfordított munkát, de láttuk e vidéket 1863-ban, hol kipu sztult még a madár is, az emberek elköltöztek, hol hivatalos felvételek azon év pusztításait terményekben 126 millióra teszik, és hat községnek mindenemü marhában vesztege szinte hat millióra becsülték.

Ma a Tiszavölgy népe ugy áll, hogy épen a végbevitt szabályozási munkák a végpusztulással fenyegetik.

Es ez természetesen, Azon egész térség, mely a víz uralgó befolyása alatt képződött, természeténél fogva sok vizet kíván, abba az eső s nap sugarai könnyen behatnak, s vagy dús terméseket ont, vagy minden kisül benne, a szerint, a minő az időjárás.

Szokva volt e gazdag föld, hogy minden öszön és tavaszon — a hóolvadáskor — megfussa az árvíz s új iszap-leppel vonja be. Ez által a jökor oly dús növényzet indult meg rajta, hogy a fekete föld a nyári nap heve ellen már a gazdag fi által védve lön.

Elzáratván az árvizektől töltések által, valamikor csak száraz tél s esőtlen tavas van, a szelek által mélyen kiszáratatik, s a gyér eső mellett alig bír a növényzet lassan

embere, nem is tehetett egyebet, mint ezekkel következetesen fejleszteni tovább ezen hivatásunk munkáját. Ő, ki 18 éven át a törvényre s történelmére hivatkozék, nem tagadhatja meg ezeket épen azon perczben, midőn azoknak diadala őt eszelekre hívja s előtte megnyitja az alkotások sörompóit.

Ellonkezöleg Kossuth, kinek minden terveit s kilátásait a békemü megsemmisüléssel fenyegeti, természetesen mindent elkövet annak lehető megszilárdulása ellen.

Ausztriának a mai válság pontján, hol egy hatalmas átalakulás processusán kell átmennie, történelmi helyzete épen ezen küzdelemből emelkedett ki világosabban.

Epen azon hatalmi erök, melyek az európai sulyegyen fennállását fenyegetik, Ausztriának kerülhetlen ellenségei. Azon hatalmak t. i. melyek terjeszkedési működésüknek épen napjainkban adnak hatályosabb lendületet. Ezek a porosz és orosz nagyhatalmak.

Vane Kossuth földünkön működése tudatos szövetségben Ausztria fennebb megjelelt eleneinek ezélaival, ezt nyomozni vagy állítani igen csekély történelmi becsesel bíró dolog azon tény mellett, mikép ezen működés egy ezéla vezet, egyirányú, tudva vagy nem tudva, akarva vagy nem akarva, egy part felé evez, és első sorban azon hatalmak által szákmanlyolatnak ki.

Szükség, hogy alkotásaikban a két korszak vezetőjét utolsó részletig kisérjük s a vég különbséget kifejezzük.

Deák mint Kossuth azon eszméből indul ki, hogy Magyarország magában meg nem állhat.

fejlödni, s a májusi forráság kiéget mindent, és pusztulás száll a magyar kanaanra.

Ilyen év volt 1863 és 1866. s ha ezen évek így ismételtetnek, el kell pusztulni a tiszavölgyi népnek.

Pedig Isten nem teremtett földet, mely hivatva volna paradicsommá válni, csak az alföldet.

Ezen képződés egy geologiai nevezetesség, melynek Terjében párja, de még megközelítője sincs Európában, structurájá pedig épen bámulatra méltó.

Terje mintegy ezer négyszög mérföld, esése a természetes hanyatlás vonulatában a Tiszának Loki-pontjától a Köröség 16 1/2 mföld hosszúságra 28 láb. ugy, hogy a 11 mond tizenegyedik mérföldnél kell egy zárógát, mely a vizet kilencz láb magasra emeli, s a beszakadási torkolatnál a másik.

A csatorna ezen megjelelt vonalával keresztben pedig a lejtviszonyok olyak, hogy vannak pontok, hol a csatornával keresztben öt-hat mérföldre mehetni egy láb lejt-különbséggel.

Teremtett-e Isten hasonló földet csatornázási czélokra?

Nem gúnya-e a civilizatióknak, hogy ez így hever?

Hála a pénzügy miniszternek, ő felszólítatlan is bevette a csatornázást a működés körébe, a kölcsön kérdésénél; s mi tüzetesen szölandunk ezen kérdéscről.

Az uszora.

Vannak a nemzet gazdasági élet fejlődésében piianatok, melyben az összes gazdaság s annak minden egyes mozzanata mozgásba hozatik; pezsgés mutatkozik minden oldalról, s majdnem minden nap új és új kérdések merülnek ki a nemzetgazdasági problémák nagy halmozából.

Ily időben élünk jelenleg mi; az ipar ügye, a vasúti hálózat, az államkölcsön felvétele, a kamatbiztosítás, a Duna szabályozása, csatornák készítése, bank monopolium, consularatus ügy stb. mind mind előttnnek s alig marad idő egygyel megbarátkoznunk, már is a másik lép előttrbe, már is ez hív meg bennünket egy kis eszmeeserére.

A nemzetgazdasági kérdések közül azonban különösen fontos az uszora kérdése, főleg hazánkban, hol — mint tagadunk épen nem lehet, az uszorások hatalma nöftön nő. E kérdésnek megvitatása annál inkább látszik jelenleg korszerűnek, mert az állam kölcsönvételénél rendezes csak is uszorakamatok mellett remélheti, hogy elegendő tökéhez jut, s így maga az állam kénytelen megszegni az uszoratörvényt; e kérdés korszerűsége végre abból is kitűnik, hogy az újabb időben majdnem minden miveltebb államban e tárgyban új és új mozgalmak mutatkoznak, s legújabbban is az éjszaki német államokban töröltettek el az uszoratörvények.

Mielőtt az uszoratörvényekről szölandunk, tisztában kell lennünk az iránt, hogy mit értünk tulajdonképen az uszora alatt?

Erre nézve különféle véleménynt találunk.

Igy tudjuk, hogy a középkorban s egyáltalán az alsóbb miveltégi fokokon, magát a kamatvételit is uszoranak monák; különösen az egyház tekintettel az azon korbeli viszonyokat, a kamatvételit tiltotta s mint uszortát kárhoztatott.

A gazdasági miveltétség fejlődésével a kamatvétel iránt eddig fennálló eszmék is tisztulni kezdetek; belátták a törvényhozók, hogy valamint egyéb dolgok, egyéb javak nem kölcsönözhetnek ingyen, hanem bért (haszonbért) követelnek érte: ép úgy nem törvényellenes vagy inkább nem igaz

Deák, a törvény s történelmi jog embere, a fennálló kapcsolatot szövetségé fejlődésében keresi hazánk és fajnuk jövőjét.

Kossuth ellenben, Moldva Oláhország, Szerbország, Horvát és Thórhország szövetségéből Magyarországgal teremti az aldunai conföderatiót.

Deák a közös ügyeket az 1848-ki törvények alapján szigorú keretezt, tárgyalását egyenlő számu, a bírodalom két felében paritás alapján szabadon választandó delegatiók kezébe teszi le. Megtartja az országnek minden saját ügyeibei rendelkezésének függetlenségét, az alkotmány garantiait teljes épségben, az ujonez-s adóajánlái jogot.

Kossuth szintén közös ügyeket ismer el ennek kezelését egy vándortestülethe bizza, mely évenként felváltva Pesten, Belgrádban, Zágrábban és Bukarestben a négy ország képviselőiből összezőjonne s a közös dolgokat intézné.

E két szövetekezés közt magyarnak ingadozni sem lehet.

A fennálló kapcsolatban a magyarság, mint önálló elem jelenik meg s működendik mindig, a hazánkban polgárosult németek magyarabbak erzelemekben, mint mi, s befolyásunk minden időre biztositva van.

Ellenben a dunai szövetségben Erdély s keleti része országunknak 2/3 milliónyi román ad Moldva Oláhországnak, néhány százezer szerbet Szerbországnak, határozatlan számu szlávot a déli szlávoknak, s ezek közt elmosódik a magyarság, s a közösügyi foederatió saját határainkon belül zudítja fejünkre azon faj egész erejét, melyet

ségellenes tett az, hogy a pénz tulajdonosa a kikölcsönzött pénz után bért (kamatot) buzzon, s a kamatvétel megengedettett.

A kamatvétel azonban csakugyan igazságtalan lehet, s ekkor az újabb nemzetgazdák által nevezett uszora keletkezhetik, s uszora alatt azon túlságosan magas kamatokat értjük, melyeket a hitelező család útön s az adós körülményeit rászül felhasználva, a kikölcsönzött pénz után követel.

Ámde e fogalom alatt ritkán vétetik az uszora. Az uszora ép ugy, mint sok más szó jelenleg technikus műszóvá lett, és csak ott fordul elő, hol a pozitív törvények a kamat nagyságát meghatározzák.

Ugyanis majdnem minden népnél a törvényhozó azon szempontnál fogva, hogy a pénzre szoruló, többnyire szegény ember, s így ezt a kölcsönhöz a lehető legolcsóbban kell juttatni, s a pénzükölcsönzés mintegy csak felebaráti szeretetből származó jó cselekmény, és nem üzérkedés, a kamat magaságát meghatározta, s e kamatnál magasabbat venni tiltott, s e tiltott cselekmény az uszora.

Az uszora azonban különféle alakokban jelenkezik, így uszora a) ha a törvényes kamatnál magasabb köttetik ki, így ha 100 forintot nem 6% re, mely nálunk a törvényes, hanem 10% re adók kölcsön; b) ha a kamatot már előre a kölcsönadónál vonom le, azaz ha 100 frtól ugyan csak a törvényes 6% kamatot kívánom, azonban ezt a hat forintot már a kölcsönnyújtásnál levonván, csak 94 forintot adok át adósnak; ez által ugyanis kamatot veszek; c) szintén uszora, ha a kölcsönbe adott összeg kisebb, mint az annak idején visszakövetelendö, vagyis mint a szerződési összeg, például kölcsön vesz tölem valaki 100 forintot s kötelezi is magát, hogy 100 frtot fog visszafizetni, és hogy 100 forint után fogja a kamatokat fizetni; én azonban csak 80 frtot adok neki, s így játszom ki a törvény betüit; de annyi neme van az uszorasnak, hogy alig lehetne valamikor annak minden válfaját elősorolni, s így az eddig elősorolt példakkal is meg lehet elégednünk.

Az uszoratörvények újabb időben általában mint ezészerítlenek majdnem minden államban megtámadtattak; s majdnem mindenütt az uszoratörvények mint helytelen eszközök jelöltettek meg, melyek csakis a szabad forgalmat, s különösen a szabad tőkemozgalmat akadályozzák. Lásuk immár az érveket, melyek e törvények ellen felhozhatnak.

A kamat, mint előbb is említök, nem egyéb mint a töke bérlet-összege, a töke hasznóbéré. Mi szerint irányul a tökéért fizetett hasznóbér? például a munkásnál alkalmazott marha, vagy gép hasznóbéré?

Elöször is a töke előállítási költsége szerint, mert, minél nagyobb költségekbe került a gép, vagy vonósmarha, annál nagyobb lesz a hasznóbér is, melyet joggal követelhetni érte; irányul Másodsor az illető töke használatra való képességéhez, mert jó gépért csakugyan több hasznóbért adunk, mint roszt; de

Harmadsor azon körülmény, hogy a töké könnyen vagy nagy nehezen lehet csak megkapni, ez is bat a bér nagyságára; ha egy egész helységben csak egy ló léteznék, ugyan magas volna ennek béré! Ez utóbbi eset a kereslet és kínálat törvényével egybeesik, mely szerint minél többen keresik a jószágot, annál drágább, s minél többen kínálják azt, annál olcsóbb is lesz az.

Már most az a kérdés, lehet-e a törvény által meghatározni, mennyibe kerüljön valamely gép előállítása, költsége? lehet a törvény által meghatározni, mily haszna legyen a gépnek, lehet e törvény által megállapítani a keresletet s kínálatot

ezér év előtt apánk dunai telepedése ketté osztott s megszakított.

De eltekintve mindezekről, feleljük, hogy egy szövetekezés természetellenes; feleljük, hogy egész történelmünket, hivatásunkat, a Gondviselés kimutatott irányát kellene megtagadnunk; feleljük, hogy ily népek szövetezése csak az orosz protectoratusnak nyitna biztos kilátást, s hol Isten keze nem kött, ott ember nem fizti össze a népeket, mind ezt felelve, kérjük:

A szövetekezés rendszerében mi különbséget állit fel Kossuth számunkra.

Ajánlott e personal unio a dunai conföderatióban is?

Sőt inkább vándor diatát, oly népekkel, melyeknek nyelvét nem értjük, szokásaiktól, erkölcsiöiktől idegenek vagyunk, s kikhez a culturalis viszonyok nem vonzanak.

Mi hát, mi Kossuth tervében a végkülönbség?

Szakadás Ausztriától, szakadás az uralkodástól.

Mióta hazánk ezen kapcsolatban fennáll, ezen törekvésnek határozottabb képviselője nem volt, mint ő.

Ő, ki kortársaink közt legtöbbet emlegetté missióját, ezt mindig e törekvésben kereste.

E célra használta fel az 1848-ki törvények határozatlanságát s hiányait, e célra működött azóta hosszú számkivetésben s ezt mondotta ki most is leveleiben.

Már ha illető a pénz feltételeket saját szem pénz nyujta

valamely tárgy ezt törvény vény nem határa, mily nag

Es a tör meg többé a sokhelyütt d szabadkeresk csak egy tára azt határozta ezentül is; s tot, még mos vény szabály igen sok rész

Ugyan s részt elisméri a földek stb.

lehet, s más vényhozás ut

Hanem jak az ember szen elltó te marad akár töké.

S ezen után, hogy a cialításnak t melyet külön

Vizsgálj mészét az szerint, az nak kelent ha több kere jelenven eg pénz árát e természetes, azonosságán pénznt.

Nagyob sága iránt u tartania, h vissza többé lezések, hol len adóst ne fizetésére; z zatala előtt legium márt ne fizessen.

Es nem sitott vagy nyujtott köb mint olyan k helyes hitelt tasanál adat

Ha a pé jogbiztonság nem kell-e? hogy pénzét zeltányos-e zt csak nag kölcsön? El tek, ha a p helyeiből a k kamat, a

Nem ta jelenleg ha ország. Ola pénzüzetete mutatnak: éri, pénzüte sok a pénzű kínálástól n rozhatja tel törvény, m szóval, hogy

Az usz kamatlába pitottnak; s tétik egy részt a szeg nan vegyen nagy s er batja?

Ami a vények hiá kednek, az törvények n sehol, kog dett volna, magasságra

Azon e szegény adó dessenek, ig érne a törv felett kellett pénze kikül

A kiné elhessen, va hasza, az a matok mell drága legy

Már ha illető a pénz feltételeket saját szem pénz nyujta

A töké

tulajdonosa a ki-
matot) huzzon, s a
kugyan igazságtal-
metgazdák által
szora alatt azon
rijük, melyeket a
körülményeit rava-
tt pénz után kö-
vételik az uszora.
szó jelenleg tech-
fordul elő, hol a
egységát meghata-
népnél a törvény.
y a pénzre szoruló,
ezt a kölcsönhöz a
i, s a pénzkölcsön-
eretetből származó
a kamat magas-
nál magasabbat
ény az uszora.
ele alakokban je-
rvényes kamattal
100 forintot nem
s, hanem 10%-re
már előre a köl-
100 frttól ugyan
kivánom, azonban
nyújtásnál levon-
tásoknak; ez által
% kamatot és így
uszora, ha a köl-
a annak idején
a szerződési üz-
valaki 100 forin-
0 frtot fog vissza-
fogja a kamatokat
adok neki, s így
e annyi neme van
e valamikor annak
ez eddig elősorolt
nk.
időben általában
minden államban
indentűt az uszo-
zközök jelöltettek
rgalmat, s külön-
kadályozzák. Lás-
e törvények ellen
hítők, nem egyéb
ke haszonbéré. Mi
haszonbér? pél-
marha, vagy gép
költsége szerint,
be kerül a gép,
lesz a haszonbér
irányúl
sználatra való ké-
akugyan több ha-
ny, hogy a tőkét
ezt csak megkapni,
egy egész helység-
magas volna en-
relet és kínlat
rint minél többen
z, s minél többen
z az.
e a törvény által
n valamely gép
ny által megha-
epnek, lehet e tör-
letet s kínlato
ése kettő osztott
ledjük, hogy ily
ljuk, hogy egész
fondviselés kimu-
dnunk; feledjük,
k az orosz pro-
st, s hol Isten
tzi össze a népe-
mi különbséget
unai confoedera-
y népekkel, mo-
sáaiktól, erköl-
hez a culturalis-
vében a végku-
1. sz a k a d á s
ban fennáll, ezen
elője nem volt,
többet emlegette
a kereste.
648 ki törvények
ezélra vezette a
működött azóta
ndotta ki most is

valamely tárgy iránt? Ugy-e, nem lehet, s miután
ez törvény által meg nem lehet határozni, a tör-
vény nem határozhatja meg azt sem, mennyi a gép
ára, mily nagy lehet a gép haszonbéré.
Es a törvények csakugyan nem is határozzák
meg többé az egyes dolgok árát; eltértek azon
sokhelyütt divott árszabásoktól, limitációktól, s a
szabadkereskedésre bírták az ár meghatározását;
csak egy tárgynak, csak egy dolognak árát, csak
azt határozták meg, csak ennek árát szabályozták
ezentúl is: s e tárgy a pénz, a pénz árát, a kama-
tot, még most is majdnem minden országban tör-
vény szabályozza; az uszoratörvények a világ
igen sok részében még most is fennállanak még.
Ugyan szép logika van e törvényekben! Egy-
részt elismerik, hogy a tőkék pl. a házak, a gépek,
a földek stb. árát törvény által megszabni nem
lehet, s másrészt azt mondják a pénz árát tör-
vényhozás útján meg kell állapítani!
Hanem hiába, mióta pénz létezik, azt gondol-
ják az emberek, hogy ennek a többi tőkéktől egés-
zen eltérő természete van, pedig tőke csak tőke
marad akár házakban, akár aranyban lássuk e
tőket.
S ezen nagyon is elterjedt forgalom teszi az-
után, hogy a törvényhozó a tőkepénzt valami spe-
cialitásnak tekinti, még pedig oly specialitásnak,
melyet külön törvény alá kell szorítani!
Vizsgáljuk meg azonban a pénz árának ter-
mészetét az egyéb javakra alkalmazott törvény
szerint, s azt tapasztaljuk, hogy a pénznek drágá-
nak kell lenni ott, hol a pénzt sokan keresik; azaz
ha több keresik, ezek a tőkepénznél együtt meg-
jelenvén egymás közt versenyezni fognak, s a
pénz árát e verseny fogja meghatározni, s igen
természetes, hogy — egyéb körülmények, ugyan-
azonosságánál — a többet ígérő kapja még a
pénzt.
Nagyobb lesz a pénz ára, ha a fizetés bizton-
sága iránt nincs tisztában a hitelező; ha attól kell
tartania, hogy kikölcsönzött pénzét alig kapja
vissza többé; s ha oly országokban történnek hite-
lezések, hol szigorú adóssági törvények a rendet-
len adóst nem szorítják adósságának pontos meg-
fizetésére; mint volt például a váltótörvény beho-
zatala előtt Magyarországon, hol a nemesi privi-
legium már feljogosítja vala az adóst arra, hogy
ne fizessen.
Es nem jogos kívánság-e a kellően nem bizto-
sított vagy tán valamely ösmeretlen egyének
nyújtott kölcsöntől nagyobb kamatot követelni?
mint olyan kikölcsönzt, melyet egy mivel nép közt
helyes hiteltörvények mellett kellő jelzőleg nyuj-
tásánál adandó.
Ha a pénz valamely országban kevés, ha a
joghbiztonság ingadozik, ha háboruk közelednek
nem kell-e akkor a tőkepénzesnek attól tartani,
hogy pénzét a legközelebbi időben elveszíti, s nem
meltányos-e ekkor azon követelménye, hogy pénz-
ét csak nagy áron, csak nagy kamat mellett adja
kölcsön? Ellenkezőleg, ha e részélyek mind eltűn-
tek, ha a pénz tömegesen visszajő eddigi rejtett
helyeiből a piaezra, mi sem természeteseb, minthogy
a kamat, a pénz ára, leszálljon.
Nem tapasztaljuk-e az utóbbi körülményt ép
jelenleg hazánkban is; míg Franciaország, Angol-
ország, Olaszország s Németország legnevezeteseb
pénzügyintézetei ingadoznak vagy legalább is pangást
mutatnak; addig nálunk egyik vállalat a másikát
éri, pénzügyintézeteink leszállítják a kamatlábat, mert
sok a pénzték, s a naponként újabb s újabb tőke-
kínálástól megmenekülni nem tudnak. Hogy hatá-
rozhatja tehát ily változó körülmények mellett a
törvény, mily magas legyen a tőke, a pénz ára
szóval, hogy határozhatja meg a kamatot?!

Az uszoratörvényvédői e törvények nélkül a
kamatlábnak általános magasságát vélik megál-
lítottának; s azt mondják, ha a kamat szabadná
véteik ugy magassága határoltalanul lesz; de más-
részt a szegény adóst is pártfogolni kell, de bon-
nan vegyen a szegény adós pénzt, ha csak igen
nagy s erőit túlhaladó kamatok mellett kap-
hatja?
Ami az első ellenvetést illeti, hogy uszoratör-
vények hiányában a kamat igen magassá emel-
kednék, az nem áll; nem áll pedig, mert az uszora-
törvények megszüntetése után nem volt még eset
sehol, hogy a kamat nagyon is magasra emelke-
dett volna, míg az uszoratörvények alatt borzasztó
magasságra emelkedett.
Azon törekvés, hogy az uszoratörvény által a
szegény adósok igen magas kamatok ellen megvé-
déssek, igazán neveltséges; ha ezt a célt el akarná
érni a törvény, ugy egyáltalában azon hatalom
felett kellene rendelkeznie, hogy a tőkepénzest
pénze kikölcsönzésére egyáltalában kényszeríthesse.
A kinek pénzre szüksége van, hogy például
élhessen, vagy hogy adósságait annak idején leró-
hassa, az a szükséges pénzt akár mily magas ka-
matok mellett is felveszi, az pénzt szerez, bármily
drága legyen is az.
Már ha uszoratörvények nem léteznek, ugy az
illető a pénzt azon feltételek mellett kapná, mely
feltételeket a pénzt keresők nagysága, s maga
saját személyes tulajdonai mellett a hitelezőtől a
pénz nyújtásánál követelne.
A tőkepénzes az így meghatározott kamattal

azonban gyakran áthágná az uszoratörvényeket;
magasabb kamatot venne, mint a mennyi a tör-
vény megenged; a lelkiismeretlen hitelező vagy
tőkepénzes teszi is ezt, hogy pedig magát a törvény
ellen némileg biztosítsa vagy jobban mondva, hogy
magát azon esetre, ha a törvény őt az uszoránál
utólrí, megbünteti más oldalról a nagyobb nyere-
ség által kárpótolja, a rendes körülmények közt
követel kamatnál sokkal magasabb kamatot követ-
tel vagy is biztosítási díjt fizetett magának. S így az,
a ki pénzre szorul nemhogy olcsóbb pénzt kapna,
hanem még csak nagyobb kamattal sújtatik
s így el lehet mondani, hogy az uszoratörvények
helyesen nevezetnek el így, mert valóban uszorat
szülnek, uszorat létesítenek.
A jellekü s becsületes tőkepénzes nem akar-
ván áthágni a törvény által rendelt korlátokat,
de másrészt nem is akarván pénzt vesztélynek kí-
tenni, pénztét nem kölcsönzi ki; miután pedig így
tőkéjét könnyű módon nem értékesítheti, elvételik
tőle a kedv további takarékoságra; a tőkegyűj-
tés nehezítetténi fog, a tőkék ritkulni fognak s az
ország tökeszegényre leend, még pedig egyedül
a törvény hibás rendelkezését fogva, egyedül az
uszoratörvények fennállásánál fogva.
Azért szüntetessük meg az uszoratörvényt.
(m.)

A törvényhozás működése.

A képviselőház nov. 25-i diki ülésében előterjesztettek a központi bizottmány jelen-
téseit a quota, az államadósságok s a kereskedelmi
s vám szerződés tárgyában. Az első Csengery
Antal, a második Kerkápoli Károly s
az utolsót Pulszky Ferenc olvasta fel.
Mindhárom terjedelmes okmány, melyet majd
részletesen fogunk ismertetni; addig is megemlít-
jük, hogy a központi bizottmány a háznak egész
terjedelemben előadásra ajánlja a kormány által
előterjesztett javaslatokat.
A 9-dik osztály részéről Prukberger Ist-
ván képvis. külön véleményét jelentett be, mely
szerint az osztály a kereskedelmi s vám szövetség
tárgyalását nagy enquete-bizottmány összehívása
által akarja megelőztetni.
A ház mind e jelentések tárgyalását a jövő
hétfői ülésre tűzte ki.
Gr. Andrássy Gyula, miniszterelnök, elő-
terjeszté az izraeliták egyenjogúsítása s az épi-
tendő vasutak és esatornák teleggönyvi bekeble-
zésére vonatkozó törvényjavaslatokat.
Az előbbi törvényjavaslat 2 szakaszból áll.
Az 1-ső szerint a haza izraelita lakóai a keresz-
tény lakókkal egyenjogúknak nyilváníttatnak,
míg a 2-dik által minden, ezzel ellenkező törvény,
szokás vagy rendelet megsemmisítettik. Az utóbbi
törvényjavaslat 52 cikkből áll. Mindkettőt az osz-
tályokhoz tették át.
A miniszterelnök ezt megelőzőleg a királyné
ő felsége köszönetét jelenté ki, a háznak a legm-
névünnepp alkalmából nyilvánított jó kívánataiért.
(Lelkes éljenek.)
Igen érdekes tárgyat képezte még az ülésnek
Gajzágó Salamon interpellációja az igazság-
ügy miniszterhez, mi alkalmul szolgált arra, hogy
a miniszter előterjeszté az Erdély irányában a
törvénykezés tekintetében követendő programot.
Igy hogy a kormány szándoka urbéri rendezést, az
urbéri tszékkel által végeztetni, a magyar perrend-
tartást természetesen Erdélyre is alkalmazni, de a
magyar örökösödési törvényeket nem látja ész-
szertinek Erdélybe lehozni, míg azok codificálva
nem lesznek. Gajzágó képvis. kijelenté, hogy őt
teljesen megnyugtatta a miniszter felelete.
Végül a kérvényi bizottság terjeszté elő jelen-
tését s a Dósa halála által megűrsedett alel-
nöki helyre történt a szavazás. Általános jelölt:
Gajzágó Salamon képvis.

A kormány működése.

Kormányunk körében három miniszterium van,
melynek tevékenységén anyagi jólétünk kiválólag
megfordul.
Sajnálunk kell, hogy ezen három miniszte-
rium közt a szakma-felosztás igen aránytalan, és
különösen a pénzügyminiszterium minden mértékét
meghaladólág túlterhelve van.
Mi itt ma a fennálló osztályozások anomaliáit
nem akarjuk figyelmebe venni, hanem csak elmé-
letileg szólni mindazokról, miket mi óhajtanánk
gyakorlatban látni, hogy anyagi fejlődésünk sebe-
sebb lendületet nyerne.
Csalhatatlan a pénzügyminiszterium
az anyagi kifejlés tengelye; de ez csak anyagot
ad, ezt észszerűen és józan számitással hasznosi-
tani a közmunka és kereskedelmi miniszter fel-
adata.
E három miniszter képezné a hadsereget, mely-
nek központját a pénzügyminiszter teszi, két szár-
nyait a másik két miniszter.
Ha a két szárnyat nem bírja a centrum ha-
tálylval támogatni, lehetlen az előnyomulás, a mint-
hogy ha egyik szárny elmaradozik, a centrum s
másik szárny előnyomulása is lehetetlen.
A szerencsés haladás mind a három rész tőkés

ban, mikor legerősebb volt s minden legénységét
csatára vezette, utóvégre is tiz legényt állított ki.
Ez nem elég széles alap politikai pártlap
fenntartására. A pestmegyei főjegyző, Rákóczy,
intimitása ugyan e lapot Pestmegye hiv. organu-
mává tette, de egy megye sem ad még egy pol-
lapnak elég tápszert.
Pestmegye ugyan nevezetes pont, mert az or-
szág központi megyehatósága — magát vezérme-
gyének tekintik, noha már serege deiciált, s a ve-
zért kevesen követik, de mind ez még kevés.
Ezenközben Bözörményi azon kétség-
beejtő vállalatra adta fejét, hogy legyen a magyar
önkéntes számtűztek és honi fegyverek ká-
lapja, és e tekintetben nem lehet lapjától megta-
gadni még az ellenségnek sem a bizar eredeti-
ségét.
Vezérezikkeit nagy részben külföldiek Kossuth
öregéb s ifjabb, Irányi Dániel és Szilá-
gyi Virgil írják, s ha ezekből kifogy, eléállnak
a hazaiak.
Külföldi írói mindig megnevezik magokat, a
honiak egy sem, a felelős mindig Bözörményi,
ki pedig az írásban a legártatlanabb.
Van is aztán sajtótere — hatmazal. De ott
legalább saját terrenumán mozoghat. Minő ered-
ményenyl, meglátjuk.
Csak az aztán kissé feltűnő, hogy lapszer-
kesztő, ki lapját jobbadán irányeszmében kül-
földről táplálja, a felelősséget magától elutasítja,
és békétlenkedik, ha a közvádó arra emlékezteti,
mit naponként lapjára is nyomtat.
Mit mondana a „Magyar Ujság”, ha a fe-
lelős miniszterium is így akarná értelmezni a fele-
lősséget.
Azonban most a nov. 23-ki „Magyar Uj-
ság” után még nagyobb dolgokra lehetünk készen
mint eddig. Még akarja világitani egyike fegyve-
rekeinek a mult és jövő nagy kérdéseit, provo-
cálva a Pesti Napló által foglalkozni akar
oly kérdésekkel, melyeket különben alig érinthe-
tet volna.
Erre csakugyan némileg kíváncsiak voltunk,
mi lenne az, mit a „Magyar Ujság” e napig
nem érintett volna a haza nagy kérdéseinek so-
rában?
A „Magyar Ujság” azonban megmondja
ez a magyar szent korona ügye. Ez pe-
dig bizony nem Csáky szalmája, mit csak amagy
háynyi vetni lehet, s ígérgetni majd ennek, majd
annak.
Persze, hogy az megbocsáthatlan büne a P.
Naplónak, hogy mindezeket kikürtölte, s bi-
zony a magyar ember igen kevénya ily dolgokban, s
nem nyáj, melynek bősére alkuhet indítani a
külföldön bárkinek is.

BELFÖLD.

Pest megye bizottmányi közgyűlései
igénybe vették az egész mult hetet s alighanem
még a jelen hétket végeig is kiterjednek. A fel-
olvasott törvényeszeki s főszozabirói jelentések az
alkotmányos tisztakar működésének örvendetes ké-
pét nyújtják s meglepéssel említtük fel mi is,
hogy ugy a közigazgatás, mint különösen az igaz-
ságszolgáltatás terén a megyében még soha sem
volt oly nagy a rend, még sohasem jártak el oly
szabatosan és gyorsan, mint most. A bizottmányi
közgyűlés csak kötelességét teljesíté, midőn külön-
ösen a teleggönyvi hivatalnak azon buzgalmaért,
hogy a fennmaradt roppant hátralékokat arányla-
gosan kevés erővel s oly rövid idő alatt feldolgozta.
— meleg köszönetet szavazott.
Mind e tárgyak s előterjesztések sorában kül-
lönös ügy merült fel, mely valószínűleg nem sokára
sokszoros vitákra fog alkalmat adni. Földváry
János, a solti járás főszozabirója, ugyanis jelenté,
hogy az ő járásában a magukat nazarenusoknak
nevező új hitfelekezetteliek nem akarják gyer-
mekeiket megkereszteltetni, s erre nézve utasi-
tást kér.
A bizottmányi közgyűlés erre azt határozta,
hogy kijelenté, miszerint vallási ügyekre avat-
kozni nem akar, de megvárja mindenkitől, hogy
teljesítse polgári kötelességét, s ez esetben azt,
hogy az anakönyvi bejegyzéstől ne vonja el ma-
gát. A nazarenusoknak ennek folytán meglagya
a megye, hogy vagy a községnél, vagy a maguk
hitfelekezete körében vezessenek anakönyveket,
s különben az egész ügyről a kormánynak jelen-
tést tesz.
Legzélszerűbb lett volna ez utóbbit hatá-
rozni, minden egyéb kijelentés nélkül.
A nazarenusok nemcsak Pestmegyében, de
egyebütt is szórvaosan el vannak terjedve, a
nélkül, hogy tulajdonképen tudnák miből áll e hit-
felekezet, mi a tendenciája sat.
Azt mondják, hogy „hitelveik” szerint nem
szabad fegyvert fogni, nem szabad esküt tenni,
mindoly dolgok melyeket az állam nem respec-
tálhat. Nem szözlünk most mindenről tiltzesen, de
épen Pestmegye határozatára vonatkozó némely
megjegyzést kell tenünk.
Törvényeink uralkodó, bevett s türt vallásokat
ismernek, melyeknek köre határozatlan körül van
írva, továbbá a politikai jogok gyakorlata vallási
feltételhez is levén köve, a nazarenusokra nézve
sokféle zavar állhat be; s mindezek ép arra a
megyére nézve, mely fennen proclamálta, hogy
főelve: szigorún ragaszkodni a fennálló törvényhez,
míg azt a törvényhozás meg nem változtatja,
döntő momentumok lehetűnek. Továbbá azt is
meg kell kérdeztünk Pestmegyétől, ki birta reá,
hogy az anakönyvek vezetésére nézve oly intéz-
kedést tegyen, mely minden esetre túlhaladja a

megye illetékességét s végtelen zstrav iroknak lehet kútförása?

Látni való ebből, hogy a megye kétségkívül a leghelyesebben cselekszik, hogy ha meglegszik a kormányhoz való felterjesztéssel.

Különben most is minden a cultusminiszterium eldöntésétől függ.

Bihar megyének nov. 20-dikán nevezetes bizottmányi közgyűlése volt. Az ülést a főispán, Tisza a Lajos, nyitotta meg, beszédében elősorolván némely körülményeket, melyek a ki- egyenlítés sikere mellett bizonyítanak. A vasúti kölcsön — úgymond — Magyarország államisága mellett bizonyít, ezzel mintegy beczikkelyeztetett a külföld pénzpiacain, míg a párisi út alkalmával ott láttuk az európai diplomatiával érintkezni Ma- gyarország miniszterelnökét, mint azon ország kép- viselőjét, melynek köveit még 1848-ban sem fo- gadta el hivatalosan a diplomacia. „Ebből látható, folytatja, hogyha talán egyelőre nem oly széles is az elfoglalt tér, mint a nemzet minden tagja óhaj- taná; hogyha nem vesztegetjük időnként azzal, hogy e téren tarka kancsókkal játszunk, vagy egymást sárral dobáljuk, de felhasználva azt, összevetett vállalkozásunk, az építés nagy munkájához fogunk, a nemzetnek oly templomot építhetünk rajta, melyben az utókor áldani fogja a jelen nem- zedéket.“ Ezután fölemlítette a hevesi ügyet, így szólván: „A hevesi ügyben, mint illetékes bíróság, az országgyűlés már határozott s csak is azért említem ezt fel, hogy világlatra hozzam azon tény- t, miszerint e kérdés körül forgott vitákban, mind a kormány köréből, mind a képviselőház padjairól, még pedig pártkülönbség nélkül oly nyilatkozatok tetettek, melyek meggyőzhetnek minket, kik a megyei önkormányzat fenntartását a jövőben is óhaj- tjuk, hogy vajmi kevés azoknak száma, kiket a merev centralisatio mákonya elszedített, és hogy a nagy többség belátja azt, miképen, habár illeté- keletesnek tetszenék is elméletben valamely államszervezet, ha az a nemzet szellemével ellen- kezik, gyakorlatban csak káros hatású volna. Így tehát nyugodtan várhatjuk a megyei hatóságok országgyűlési rendezésének kimenetelét.“

A főispán úr végül több helyi érdekű ügyet terjesztett elő, s bemutatta a közgyűlésnek azon alapítványról szóló oklevelet, melyet főispán- nál kineveztetése s a képviselői állásról való le- mondása alkalmakor az ugroi kerület közsegeiben született s magukat a jogi pályára szánt ifjaknak, vallás s nemzetiség különbsége nélküli segélyezé- sére tett, kérvén a megyei bizottmányt, hogy az alapítvány feletti föfelügyeleti jogot, melyet az alapítványi oklevél tartalma szerint reá ruházott, fogadja el. A bizottmány éljenzéssel egyezett meg a főispán úr óhajában.

Ezután tárgyalásra került a többi között Győrmegegyének az ismert hevesi s pestmegyei ügyekre vonatkozó körlevele, melyre Tisza Kál- mán indítványa folytán a határozatott, hogy, miután első részét az események túlszárnyalták, a bizottmány az utolsó, a megyék végleges rendezé- sét illető részét teszi magáévá s e tárgyban ehhez hasonlólag a képvis. hához felír.

Végül felolvastott Kossuth Lajosnak a f. é. szept. 15-dikén Turinban kelt, e megye köz- ségéhez, a hozzá ennek részéről intézett id- vözlő levelére küldött válasza.

Kossuth levele kezdetén a megemlékezésért mond hála-köszönetet s a levél e helye valóban oly bensőségeljesen van írva, hogy igen természet- seknek kell tartanunk az éljeneket, melyekkel a közgyűlésen azt fogadták.

Kossuth azonban nemcsak köszönetet mond, hanem mint minden levelében, úgy itt sem fukar- kodik ismert politikai nézetei elmondásával. Mint egyéb alkalmakon, úgy itt is, az ország vagyona s vére feletti rendelkezésről való lemondással vá- dolja a nemzetet, s végül az állami függetlenség s nemzeti önállóság biztosítására alkotott 1848-diki törvények teljes visszacszerzésére, a megyei constitu- tiók sértetlen megőrzése s a nemzetiségi kérdés kielégítő megoldására inti a megye községét.

Kossuth e levele, s illetőleg az, hogy mit te- gyen ez irányban a megye, már jóval a közgyűlés előtt élénk viták s értekezletek tárgyát képezte. A baloldali párt nagy mérvű bíntetést akart, a jobboldali természetesen ellene volt, míg végre létre jött a compromissum, s ennek eredményül a következő határozat fogadtatott el: „Meleg részvétellel fogadta a bizottmány ha- zánk hának nagy becsü válaszáat. Megnyugvással vette az 1848-diki törvények alkotmányos uton le- endó visszacszerzésére irányzott törekvések helye- lését, valamint a nagy horderejtű nemzetiségi kér- dés sikeres megoldására ösztönző szavait. Az ös- megyei szerkezet fenntartására emelt buzdító ki- fejezéseiben, a hon és szabadságrt remegő haza-

fiui aggodalom lelkesítő részvétét, a béke fenntar- tásának szüktségére vonatkozó nézeteiben saját véleménye kifejezését látja, s a tántoríthatlan ha- zaszereget ez újabb nyilvánlása felett szintelen örömmel kifejezve, a küldött választ örvendetes tudomásul veszi.“

E compact irányban Tisza Kálmán tollára vé- ltünk ismerni.

A magyar tengerparton vég- bementek már mind a választások a zágrábi or- szággyűlésre s azon eredményt szolgáltaták, hogy a megválasztottak közül 5 uniopárti, s horvát ra- dicalis van, s pedig kétes. Ez utóbbi Derencsics jegyző s a brodi kerületben lépett fel. Itt az uni- o párt van határozott többségben s jelöltjéül V a c c a n o v i c h e r s. pénzügyigazgatót léptette fel. Egy- szerre csak ellenjelöltül Devencsics jelentkezik, oly férfiu, ki mindaddig a horvát radicalis párt legmeghittebb híve volt. Devencsics azonban kifo- gott az uniopárti választókön s a Magyarországgal való unió mellett oly beszédet tartott hozzájuk, hogy egyszerre csak tele torokkal kezdtek éltetni Vaccanovich ellenében, ki, mint orsz. pénzügyigaz- gató, már helyzeténél fogva nem örvendhet nagy népszerűségnek. Devencsicsot meg is választották, s most ez a kérdés, hogy öszinte uniopárti-e, vagy pedig csak lépésvesszőül nyilatkozott az unió mellett. Mindkettő meg most egyaránt hihető, és pedig annál inkább, mert a hírhedt Smaics Buccariban hasonló esáletket akart használni, de a buccariak sokkal józanabbak voltak, semhogy captatóri öszin- teségében hihettek volna. Az uniopárt egyáltalá- ban csak a vinodoli kerületben szenvedett veresé- get, a hol jelöltje Accurti kisebbségben maradt a Strossmayer-párt jelöltje, Urpani ellenében. A tengerparton így győzött az unió, de szomorú is volna, hogyha itt sem győzne.

KÜLFÖLD.

Európa legközelebbi sorsa most annyi tényező- től függ, hogy azok eredőjét előre kiszámítani még akkor sem volna igen könnyű, ha e tényezők plus vagy minusváltólól az ember tisztában volna. — E tényezők nem újak a politika számtanában; de épen ezen körülmény okozza azt, hogy a többszöri calculusok gyakorlatában annyi változó értékök tünt ki, hogy a számvetés egész sophismusi játékot űzhet velők s a ki a calculust csak a politika szám- vető-táblájának tükrében, a napi sajtóban nézi, az minden új műtében új eredményre számíthat, de m i l y e n r e, azt előre ne merje matematikai pontos- sággal megmondani, ha nem akarja magát kitenni annak, hogy csalódik.

E tényezők a római és a keleti kérdés első vonalban és a nyitva álló parlamentek második sorban.

Az egység után megnyitult porosz, francia és angol parlamentek előtt elhangzott trónbeszédék mindegyike nagyon békés színezetű, s magok a kormányok is ilyenek akarják tartani saját politikáikat; de valami gyanakvó szemmel nézik egymás politikáját, mi a figyelmes szemlélet többé kevésbé arra a gondolatra bírja, hogy hát ezek a politikák talán mégsem olyan egészen békések, a milyennek látszanak.

Bizonyos tartózkodást követ minden állam a másik irányában s a hol csak alkalom nyílik, nem mulasztja el egyik sem a másiknak nyilván vallott hitét a bensejében levő meggyőződéssel egészen meg nem egyezőnek bizonyítani s egyes czézá- sokkal figyelmeztetik egymást, hogy „belátok a te belsődbe.“

E körülmény meggyűjtötte egy kissé III. Na- poleon baját is, ki eddig csak maga követett ilyen politikát s a maga szándokait addig tudta takar- gatni, míg a helyzettel tisztába nem jött; de most már mások is tisztába akarnak jönni a helyzettel, mielőtt a maguk szándokával nyíltan föllépnek.

Mondják is róla, hogy roppant komoly, hogy sokat gondolkodik és dolgozik. El is hisztek. A római kérdés egy kissé a körmere égett; s trónbe- szédében kimondotta, hogy Franciaországra nézve „a szeptemberi szerződés érvényben marad mind- addig, míg annak helyébe más nemzetközi acta nem lép.“ Viktoria királynő pedig kimondotta, hogy „reményli, miszerint a francia kormány a meg- szálló csapatoknak mielőbbi visszahívása által elejét veszi az Olasz- és Franciaország közötti további félreértésnek; Napoleon kimondotta, hogy „Európának a békeséges indulat magasztos lát- ványát nyújtotta Franciaország által, hogy a Rajnán túl lakó népek nemzeti fejlődését nyugod- tan elnézte.“ Poroszország pedig épen nem látja e békés indulatot igazolva Franciaország azon el- járásában, hogy a római konferenciára a kisebb német államokat is megháta és ezáltal ezeknek Poroszországgal egyenlő szavazati jogot tulajdonít

ily európai fontosságú kérdésben. Odahaza Fran- ciaországban, a balpárt feltűnőleg gyarapszik s ennek hatása a népre sem eredménytelen. Olasz- országban annyira nem rokonszenveznek a francia interventióval, hogy már egyesültek alakulnak, melyek fölteszik francia kizitiményeket nem használni. A parlamentben interpellatiókkal kez- dették meg a működést. — Mindez gondolkodóba ejtethi a francia császár.

Mondják, hogy a francia külügyér újabb jegyzékét szándékozik közzéadni, melyben határozot- tan kijelenté, hogy Franciaország kötelezettsé- gével fogva nem hagyhatja el a francia megszálló csapatok legalább is Civita-Vechiát mindaddig, míg a szent atya biztonságát Franciaország helyett Európa nem eszközli; annál is inkább nem hagy- hatják pedig el, mivel a garibaldianusok bár fey- vertelenek és nyomoruságban vannak, egyes ban- dákban gyülekeznek még most is és be is törnek a pápai birtokra — rabolni.

Újabb hírek szerint ő Szentsege elfogadta a conferenciát, azon egyetlen kikötéssel, hogy ez Rómában tartassék. — Ezt azonban a dolgok jelen állásában csak úgy hihetjük el, ha ő Szentsege több kormánytól talán titkos biztosítást kapott úgye iránt. Ha áll az első, kell állania az utóbbi- nak is.

VEGYES.

— Tegnap, vagy is f. hó 25-kén avatott fel a jászói premontreiek új prépostja, K a c z v i n s z k y Ede ő nagysága. Az ünneplés szertartást az ál- dott lelki egri érsek, B a r t a k o v i c s Béla ő exája végezte. Segédkedtek: Kruesz Krizosztom sz. mártóni főpátp ő méltósága és Kubinszky Mi- hály kanonok, papnövédei igazgató ur. A szertar- tás a jelenlévő nagy számú közönség vallásos meg- illetődése mellett ment végbe, s midőn az utjonnan felavatott prépost áldást osztva a nép között meg- jelent, missziójának, feladatának teljes öntudata ar- czára átszellemült ihletet varázolt. Áldást kívá- nunk a nemeskeblű új főpápnak, magasztos pá- lyájára.

Nyílt levelezés a hazai irodalom érdekében.

Tekintetes Szerkesztőség!

Falusi ember vagyok s ha ablakaimon kiné- zek, már hófödte végtelen síkságot látok magam előtt, nem pedig azt — a mit önkök látnak minden perczben Pesten, hazánk fővárosában, t. i. az úg- ynevezett nagy világot kicsinyben.

A nap lealkonyodott. Este van. Előttem a vég- telen hólepte síkság, fölöttem a csillagos ég.

Már pedig a világ legelső bölcsőinek egyike, t. i. K a n t azt mondta, hogy fenségesebb, nagyobb- szerű tünemény nem gondolható, mint egyrészt a csillagos ég fölöttünk s másrészt az erkölcsi tör- vény, mely szívünkben van meg.

De ne ijedjenek meg, hogy predikációt aka- rok tartani — önköknek, a kirkól igen sok okom van föltönni, hogy — nehéz pályájukon ugyis elég predikációt kapnak azoktól, a kik azt gondolják, hogy joguk, sőt tán kötelességök is önköknek pre- dikálni.

Ne csüggedjenek. Nagy dolgok nagy erők mellett — nagy kitartást is igényelnek.

De eről majd máskor, hanem akkor nagyon is öszintén, nyíltan, mint szokás mondan.

Most a dologhoz.

Önkök nemcsak a szorosán vett, úgy nevezett politikával foglalkoznak, és nemcsak oly egyházi kérdéseket iparkodnak tisztá b a hozni, melyek nálunk eddig csakugyan igenis homályosak voltak, hanem figyelmüket kiterjesztik a legfonto- sabb nemzetgazdasági kérdésekre, továbbá a tan- ügyre s az irodalomra is, és pedig oly mértékben, mint ezt sajtóközögeink egyikénél sem volt alkalmunk tapasztalni.

És épen ez tetszik nekem.

Önkök elhanyagolják a külföldi eseményeknek részletes elősorolását, nem hozzák fel azon nagy- fontosságú híreket, melyek Rio-Janeiróból, Cadix- ből, Buenos-Ayresből, Calcuttából, s tudja a jó Isten, még honnan jönnek s a mely hírek lepedőnyi

gyságú napilapjainknak három negyedrészt foglalják el.

Önkök elhanyagolják az ugynevezett „vidéki tudósításokat,“ melyekben a vidéki városok hang- versenyei, báljai, dalidói s tudja a jó Isten még milyen mulatságai ékes tollal le vannak rajzolva.

Önkök elhanyagolják a fővárosi híreket is. Önkök nem regisztrálják azon sok „örvendetes“ eseményt, melyeknek színhelyét épen a főváros képezi, pl. hogy a lövöldében A. ur egy negyest talált saját, és egy hármast B. ur számára stb. stb.

Önkök mind evvel nem törődnek.

És épen ez az, a mi nekem tetszik.

Lapjuk basábjait felhasználjuk oly kérdések megvitatására, és oly eszmék fejtegetésére, melyek csakugyan jövőnk nyílt kérdéseit képezik.

Es épen mert ezt teszik, lapjuk nehézkes ugyan, de — becses; czikkeik inkább értekezések, mint — journalistikai elemfuttatások; egész mo- doruk komoly, de tanulságos.

Azonban mindevel nem akarok önköknek híz- legni, sőt ezen soraimnak valódi célja az, hogy alapos kifogást tegyek önkökéddigi eljárása ellen.

Két hónap óta annyi eszmét penditetek meg, annyi tervvel léptek fel, hogy ezeknek alaposabb megértése is több időt vesz igénybe, mint önkök gondolják.

A kath. egyház korszerű szervezkedése.

Társadalmi reform. —

Tanügyi reform. —

Az Akademia újjászervezése. —

Az irodalom népszerűsítése — stb.

Ezek azon nagyfontosságú kérdések, melyeket önkök részint megpenditetek, részint bővebben fej- tegetni czélszertnek tartottak.

De mi hasznunk van nekünk mind ebből?

Szép beszédet — eleget hallottunk; szép ér- tekezést — eleget olvastunk; szép elemfuttatást és pedig eleget mindegyikünk képes tenni; azon- ban mind ez — már nem kell nekünk.

Nekünk nem szavak, hanem — tények kel- lenek.

S azért, ha önkök a közügynek használni akar- nak, legalább azon a téren, a hol csakugyan hasz- nálhatnak, ne untassanak bennünket — titrlemes olvasóikat — hosszadalmas fejtegetésekkel arra vonatkozólag, hogy mit kellene most nálunk tenni, hanem:

Tegyék azt!

És pedig tegyék azt ott, a hol tevékenységök semmi gyanusításnak nem lehet kitéve; — tegyék azt egyelőre azon a téren, a melyen a félreértés ha lehetséges is, de legkönnyebben feloszlatható; t. i. az i r o d a l o m t e r e n .

Önkök per longum et latum azt fejtegetik és bizonyítgatják, hogy mennyire volna szükleges a tudományos irodalmat nálunk is meghonosítani és népszerűsíteni.

És ez tetszik nekem.

De hogy önkök ennél tovább nem mennek, és azt, a minek szükségességét elméletileg belátják, gyakorlatilag megkísérlení nem merik; — ez már nem tetszik nekem.

Lépjének fel nem csak indítványokkal, esz- mékkel, tervekkel, hanem — tettekkel is, s meg- látják, hogy ha az igazat, jót és hasznosat akarják, bízhatnak a sz. proféta azon magasztos szavaiban; „In te Domine speravi, non confundar in aeternum.“

A jövő alkalommal majd bővebb leszek, ha megengedik.

P. A.

Kiadó-tulajdonos és felelős szerkesztő: ZOVÁNYI J. MIHÁLY.

Table with multiple columns: Pesti áru- és értéktőzsdé, Magyar értékpapírok árkelete, Bécsi börze, Részvények, Elsőbbségi kötvények. Includes various financial data and exchange rates.